

The Holy See

KATEHEZA PAPE BENEDIKTA XVI.

NA OPĆOJ AUDIJENCIJI

Srijeda, 20. veljače 2008.

Sveti Augustin ivi po svojim djelima

Draga braćo i sestre, nastavljamo danas s govorom o izvanrednom liku svetog Augustina, velikog Kristova svjedoka, dragog mnogim mojih prethodnicima, a kojega sam i sam podosta proučavao i o njemu promišljao. To je crkveni otac koji je ostavio najveći broj djela o kojima elim danas ukratko progovoriti. Neki Augustinovi spisi od najvećeg su značaja i ne samo za povijest kršćanstva. Najjasniji primjer predstavljaju Ispovijesti (*Confessiones*), bez sumnje jedno od danas najčitanijih djela kršćanske starine, izuzmu li se biblijski tekstovi. Poput raznih crkvenih otaca prvih stoljeća, no u znatno većem omjeru, i ovaj hiponski biskup ostavio je široki i trajan utjecaj, kao što se vidi već i iz preobilnog poklada rukopisnih prijepisa njegovih djela, koji su doista brojni.

On sam popisao je svoja djela, koju godinu prije svoje smrti, i stavio pod naslov *Retractationes*, a ubrzo nakon njegove smrti pomno su zabilježena u popisu (*Indiculus*) što ga je njegov vjeran prijatelj Posidije dodao svome ivotopisu *Vita Augustini*. Popis Augustinovih djela sastavljen je s izričitom nakanom da im se sačuva spomen dok je vandalsko nadiranje uzelo maha po svoj rimskoj Africi. U njemu se nalazi tisuću i trideset spisa što ih je sam njihov autor numerirao, uz ostale "koji se ne mogu numerirati, jer ne nose nikakav broj." Posidije, biskup jednog oblinjega grada, diktirao je ove riječi upravo u Hiponu - gdje se sklonio i gdje je nazočio prijateljevoj smrti - i gotovo je sigurno da je slijedio katalog osobne Augustinove knjinice. Do danas je dostupno preko tristo pisama hiponskoga biskupa i gotovo šesto homilija, no njih je izvorno bilo mnogo više, moda čak i između tri i četiri tisuće. Bio je to plod četrdesetogodišnjega propovijedanja nekadašnjega retora koji je odlučio slijediti Isusa. I posljednjih je godina nalazak više pisama i nekoliko homilija obogatio naše poznavanje ovog velikog crkvenog oca. "Mnoge knjige - piše Posidije - bile su sastavljene i objavljene, mnoge propovijedi drale su se u crkvi, prepisivane su i ispravljane, bilo

poradi pobijanja raznih heretika, bilo poradi tumačenja Svetog pisma i izgradnje svetih sinova Crkve. Ova djela - naglašava Augustinov prijatelj - tolika su da ih teško jedan učenjak moe pročitati i upoznati" (*Vita Augustini*, 18,9).

U ogromnom Augustinovu djelu - podijeljenom na filozofske, apologetske, doktrinalne, moralne, monaške, egzegetske i protuheretičke spise, uz pisma i homilije - ističu se neka izvanredna i izuzetno uspješna djela. Ponajprije valja spomenuti poznate Ispovijesti, napisane u trideset knjiga između 397. i 400. godine na hvalu Boju - to i znači izraz confessio, "priznanje" - i za koje je mnogo godina kasnije sam njihov autor naglasio učinkovitost u nutarnjem promišljanju pred Gospodinom i naklonost što je izazivaju već tada kod mnogih čitatelja: "One su na mene izvršile toliki utjecaj dok sam ih pisao, a utječu i kada ih ponovno čitam. Mnoga su braća kojima se ova djela sviđaju" (*Retractationes*, II, 6).

Zahvaljujući upravo Ispovijestima moemo ukorak slijediti nutarnji put ovog izvanrednog čovjeka i Bojeg zaljubljenika. Manje rašireno djelo, ali jednako tako originalno njegove su *Retractationes*, sastavljene u dvije knjige oko 427. godine, u kojima već ostarjeli sveti Augustin vrši svojevrsnu reviziju (*retractatio*) čitavog svog pisanog djela, ostavljajući tako jedinstveni i dragocjeni književni dokument, ali i pouku o intelektualnoj poniznosti.

De civitate Dei - veličanstveno i odlučujuće djelo za razvoj zapadne političke misli i za kršćansku teologiju povijesti - napisano je između 413. i 426. godine u dvadeset i dvije knjige koje su objavljivane jedna za drugom ne bi li se odgovorilo na optube pogana koji su okrivljavali kršćane za pad Rima za gotske navale i pljačke 410. godine. Ova velika knjiga predstavljanje je povijesti čovječanstva, vođena boanskom Providnošću, ali sada podijeljena dvjema ljubavima koje su međusobno suprotstavljene i koje daju začetak dvama gradovima: zemaljskom gradu, rođenom iz ljubavi prema sebi "sve do ravnodušnosti prema Bogu", i nebeskom gradu koji se rađa iz ljubavi prema Bogu "sve do ravnodušnosti prema sebi" (*De civitate Dei*, XIV, 28). Jednako je tako značajno djelo *De Trinitate*, sastavljeno od petnaest knjiga o glavnom središtu kršćanske vjere, napisano u dva navrata: između 399. i 412. godine napisano je prvih dvanaest knjiga koje su objavljene bez Augustinova znanja, te 420. godine kad je on pregledao i dovršio čitavo djelo. *De doctrina Christiana* pravi je kulturalni uvod u tumačenje Biblije, a u konačnici i u samo kršćanstvo, koje je imalo odlučnu ulogu u oblikovanju zapadne kulture.

Svjestan svoje intelektualne veličine i genijalnosti svojih djela, Augustin je znao koja je i vanost i potreba širenja kršćanske poruke, kao što se to vidi u jednom pismu napisano Evodiju, u kojem ga izvješćuje o svojoj odluci da na neko vrijeme prekine diktiranje knjiga *De Trinitate*, "jer su previše teške i mislim da ih malo njih moe razumjeti; stoga su potrebni tekstovi koji će, nadamo se, biti korisni mnogima" (*Epistulae*, 169, 1, 1). Oštromno zapaena odgovornost prema širenju kršćanske poruke dovela je do spisa kao što je *De catechizandis rudibus*, posvećen problemima poučavanja mnogih nepismenih kršćana, ili *Psalmus contra partem Donati*, doktrinalnog sadraja ali sastavljen na lako shvatljiv i pamtljiv način čak i za najneobrazovanije. Ovom brigom za širenje

kršćanske poruke Augustin tumači nastanak i sastavljanje i ostalih svojih kraćih djela (usp. *Retractiones*, II, 29 i 39).

U tom djelu namijenjenom široj publici osobitu vanost dobivaju homilije, često izgovorene napamet, dok su ih zapisivači pribilježili dok je Augustin propovijedao i odmah proširili. Među njima, ističu se prelijepa *Enarrationes in Psalmos*, osobito čitane u srednjem vijeku. Upravo običaj objavljivanja tisuća Augustinovih propovijedi - često bez da ih je autor pregledao - objašnjava njihovu proširenost i kasnije gubljenje, ali i njihovu ivotnost. Doista, propovijedi hiponskoga biskupa odmah su postajale, zbog glasovitosti svoga autora, najtraeniji tekstovi koji su sluili kao uzor koji se iznova prilagođavao novim okolnostima.

Ikonografska tradicija, već u jednoj lateranskoj fresci iz 6. stoljeća predstavlja svetog Augustina s knjigom u ruci, izričući tako bez sumnje vanost njegova knjievnog djela koje je u svakom smislu bilo izvanredno i koje je toliko utjecalo na mentalitet i misao kršćana. Uostalom, upravo su neke knjige označile njegov ivot, od Ciceronova Hortensiusa do knjige nad knjigama - Svetog pisma. Nakon smrti nije ništa ostavio za sobom, pripovijeda Posidije, ali je "uvijek preporučivao da se za buduće naraštaje sačuva crkvena knjinica sa svim kodeksima", posebice s njegovim djelima. U njima, naglašava Posidije, Augustin je "uvijek iv" i pomae onome koji čita njegove spise, premda - kae - "vjerujem da su se više okoristili susretom s njime oni koji su ga mogli vidjeti i slušati dok je osobno govorio u crkvi, a osobito oni koji su doivjeli iskustvo njegova svakodnevnog ivota među ljudima" (*Vita Augustini*, 31). Da, i danas moemo ponoviti Posidijeve riječi: sveti Augustin iv je po svojim djelima!